

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Drie typen van aansprakelijkheid

Nieuwenhuis, J.H.; Nieuwenhuis J.H.

Citation

Nieuwenhuis, J. H. (1992). Drie typen van aansprakelijkheid. In *(Nieuw)BW en Personenschade: Inleidingen gehouden op het symposium van de Vereniging van Letselschade Advocaten 1992* (pp. 1-3). Lelystad: Koninklijke Vermande BV. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/35944>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/35944>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

	Blz.
4. Verplaatste schade	54
5. Buitengerechtelijke kosten	57
6. Slot	63
Wijzigingen in de behandeling van artikel 31 (Wegenverkeerswet)-zaken	
P. van der Nat	
1. Inleiding	65
2. Overmacht	65
3. Eigen schuld	70
4. Bewijsrecht	76
5. Laatste ontwikkelingen	79
Bijlage	
Ledenlijst LSA	85

DRIE TYPEN VAN AANSPRAKELIJKHEID

mr J.H. Nieuwenhuis

Het verhaal van personenschade. Een oud verhaal. Ieder draagt zijn eigen schade... tenzij hij een ander weet te overtuigen dat de schade door hem moet worden gedragen. Het nieuwe burgerlijk wetboek onderscheidt drie manieren om die afwenteling van schade te bereiken: a. de aansprakelijkheid voor een eigen onrechtmatige daad van die ander, b. de aansprakelijkheid voor onrechtmatige daden van personen voor wie die ander kwalitatief verantwoordelijk is, en c. de aansprakelijkheid voor zaken.

Zie wat het eerste type van aansprakelijkheid betreft art. 6:162 lid 1:

‘Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.’

H. Drion, schrijvend over de functies van rechtsregels in het privaatrecht¹⁾, ziet hierin een gedragsregel (wie een onrechtmatige daad pleegt, moet schadevergoeding betalen), maar vooral een *beslissingsregel* (aan de hand van welke criteria dient de beslissing omtrent de aansprakelijkheid te worden genomen). De belangrijkste functie van art. 6:162 is echter dat het een discussieregel is: het bevat de agenda voor het debat over de aansprakelijkheid op grond van een eigen onrechtmatige daad van de gedaagde. In dat licht bezien is de agenda van art. 6:162 veel duidelijker dan die van art. 1401 (oud) BW waar onrechtmatigheid en schuld een vast recept vormden voor een Babylonische spraakverwarring.

In art. 6:162 zijn twee agendapunten helder onderscheiden: de *onrechtmatigheid* van de daad en de *toerekenbaarheid* van de daad aan de dader. De criteria voor het eerste punt staan vermeld in lid 2 (inbreuk op een recht, strijd met een wettelijke plicht en strijd met hetgeen in het maatschappelijk verkeer betaamt). De maatstaven voor toerekenbaarheid worden opgesomd in lid 3 (schuld, de wet, de verkeersopvattingen).

Deze structurering van het debat maakt de gewrongen constructies uit het oude recht overbodig. Het is niet langer nodig ten aanzien van een automobilist die onjuist reageert op een overstekende Meppelse ree te

spreken van menselijkerwijs begrijpelijk gedrag dat niettemin een verwijt rechtens oplevert.²⁾ Onder art. 6:162 wordt de onrechtmatigheid gevormd door het onjuiste verkeersgedrag, terwijl de toerekening kan worden gebaseerd op de in het verkeer geldende opvattingen. Een verhaal zonder schuld en boete.

Een voorbeeld van de (kwalitatieve) aansprakelijkheid voor andere personen is art. 6:171:

‘Indien een niet-ondergeschikte die in opdracht van een ander werkzaamheden ter uitoefening van diens bedrijf verricht, jegens een derde aansprakelijk is voor een bij die werkzaamheden begane fout, is ook die ander jegens de derde aansprakelijk’.

Aannemer A geeft aan onderaannemer B opdracht een dak met riet te dekken. Tijdens die werkzaamheden laat B een mes vallen waardoor C ernstig wordt verwond. A is jegens C aansprakelijk op grond van art. 6:171. De kern van het debat wordt gevormd door de vraag of het gaat om ‘werkzaamheden ter uitoefening van het bedrijf van de opdrachtgever’. Deze vraag moet worden beantwoord in het licht van de ratio van deze bepaling: de eenheid van het bedrijf. Voor het slachtoffer mag het geen verschil maken of de aannemer de bouwactiviteiten laat uitvoeren door eigen werknemers, dan wel door niet-ondergeschikte opdrachtnemers.

Het zal nog lastig zijn hier duidelijke grenzen te trekken. De parlementaire geschiedenis doet een poging: ‘De bouwonderneming is niet aansprakelijk voor schade aan derden toegebracht bij het bezorgen van het bouw materiaal door personeel van de leverancier bij wie de bouwer het materiaal bestelde. Immers hier geldt niet dat de benadeelde de dader en de bouwonderneming als een zekere eenheid moet kunnen beschouwen en deze schade behoort niet tot de risicosfeer van de bouwonderneming’.³⁾

De zin beginnende met ‘immers’ is eerder een machtswoord dan een redengeving. Het zou een onfortuinlijke ontwikkeling zijn als de vereiste eenheid ten opzichte van de benadeelde al te zeer zou afhangen van uiterlijke kenmerken. Het mag voor het slachtoffer geen verschil maken of de rietdekkende onderaannemer zich al dan niet door middel van op het werk geplaatste naamborden van zijn opdrachtgever onderscheidt.

Het derde type van aansprakelijkheid is te vinden in art. 6:186:

‘De producent is aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door een gebrek in zijn produkt (...).’

Het belangrijkste agendapunt wordt gevormd door art. 6:186: ‘Een produkt is gebrekkig, indien het niet de veiligheid biedt die men daarvan mag verwachten (...).’ De kern van het debat is verschoven. Onder het lekkende kruik regime⁴⁾ was dat het gedrag van de producent: had hij kunnen voorkomen dat deze lekkende kruik in het verkeer kwam? Thans staan de hoedanigheden van het desbetreffende produkt in het centrum van de belangstelling. De risico’s verbonden aan het produkt, bijvoorbeeld het slaapmiddel Halcion, moeten worden afgewogen tegen de positieve effecten.⁵⁾

Van oud naar nieuw; van schuld naar risico? Deze gangbare typering van de lotgevallen van het aansprakelijkheidsrecht is bijzonder weinigzeggend. Risico-aansprakelijkheid opgevat als aansprakelijkheid zonder schuld (no-fault liability) is er wel, en bovendien in toegenomen mate, maar het is bijzonder weinig informatief de accentverschuiving aldus te omschrijven. Voor aansprakelijkheid voor onrechtmatige daden van niet-ondergeschikte opdrachtnemers is *culpa in eligendo* van de kant van de opdrachtgever niet langer vereist, en is in die zin sprake van een aansprakelijkheid zonder schuld, maar het zwaartepunt van de ontwikkeling wordt zo gemist: centraal staat thans het debat over de vraag of de schadeveroorzakende activiteiten kunnen worden ‘vereenzelvigd’ met het bedrijf van de gedaagde.

Ten aanzien van de produktenaansprakelijkheid geldt iets dergelijks. De kern van het debat is verschoven: niet zozeer de gedragingen van de producent, als wel de hoedanigheden van zijn produkt vormen het hoofdpunt van de agenda.

NOTEN

¹⁾ Speculum Langemeijer, Zwolle.

²⁾ HR 11 november 1983, *NJ* 1984, 331.

³⁾ Parl. Gesch. boek 6, blz. 729.

⁴⁾ Parl. Gesch. boek 6, blz. 729.

⁵⁾ HR 30 juni 1989, *NJ* 1990, 652.